

Overwinning acteurs en artiesten op de Staat wordt bevestigd door Hoge Raad

Al sinds eind 2007 voerde NORMA juridische procedures tegen de Staat over de toenmalige bevroering van het thuiskopiestelsel. Op 27 maart 2012 stelde het Hof Den Haag NORMA toch in het gelijk. De regering had volgens het hof nooit mogen besluiten om geen heffing in te voeren op audiospelers en harddiskrecorders. Mede onder invloed daarvan is een nieuw thuiskopiestelsel ingevoerd op 1 januari 2013. Ondanks dat legde de Staat zich niet neer bij de beslissing van het hof en ging in cassatie bij de Hoge Raad. Op 7 maart 2014 heeft de Hoge Raad NORMA's overwinning van twee jaar geleden bevestigd. Een juridische procedure die ruim zes jaar heeft geduurd, is daarmee definitief beslecht. Het was een lange weg, maar het recht heeft gezegevierd!

Tekst: Wisso Wissing

Geschiedenis

Hoewel het kopiëren op mp3-spelers en harddiskrecorders in 2006 al een grote vlucht had genomen, weigerde de regering om de thuiskopieheffing van blanco dragers (lege cd's en dvd's) uit te breiden naar die moderne dragers. Dit leidde tot een enorme daling van de thuiskopie-inkomsten. Aangezien de thuiskopiegelden een onmisbare inkomstenbron voor uitvoerende kunstenaars is, spande NORMA eind 2007 namens haar aangesloten een kort geding aan tegen de Staat om deze bevroering een halt toe te roepen.

Nadat NORMA het kort geding en ook de bodemprocedure bij de rechtbank had verloren, stelde het Hof Den Haag NORMA (en haar mede-eisers: FNV KIEM, Ntb en een aantal bekende individuele rechthebbenden) in maart 2012 in het gelijk. Mede hierdoor is het thuiskopiestelsel per 1 januari 2013 uitgebreid naar mp3-spelers, harddiskrecorders,

De NORMA-delegatie tijdens het aanbieden van de petitie in Den Haag (2009) foto: J.W. de Blok

smartphones, externe harde schijven, tablets en PC's.

Politieke lobby

Voordat het nieuwe thuiskopiestelsel een feit was, heeft NORMA naast de juridische

procedures de bevroering van het thuiskopiestelsel ook veelvuldig aangekaart bij de Tweede Kamer, in samenwerking met de bonden FNV KIEM en Ntb.

Zo heeft NORMA op 23 juni 2009, samen met een groot aantal uitvoerende kunstenaars,

namens de bijna 3.600 ondertekenaars de petitie "Invoering thuiskopieheffing mp3-spelers en dvd-harddiskrecorders" aan de toenmalige cultuur woordvoerders John Leerdam (PvdA) en Hans van Leeuwen (SP) overhandigd.

Deze actie zorgde voor veel extra pers-aandacht en deed de discussie over de toekomst van het thuiskopiestelsel opnieuw opleven.

Ook de volgende kabinetten waren uitvoerende kunstenaars niet goed gezind. Zo publiceerde de op dat moment verantwoordelijke staatssecretaris Fred Teeven (Veiligheid en Justitie, VVD) in 2011 zijn visie op het auteursrecht, waarin hij ook uitgebreid in gaat op de toekomst van het thuiskopiestelsel. Zijn voorstel was om de op dat moment bevroren thuiskopieheffingen geheel af te schaffen. Teeven was voornemens om het downloaden uit illegale bron (bijvoorbeeld via The Pirate Bay of via nieuwsgroepen) in Nederland te gaan verbieden. Dat is nu namelijk, anders dan veel mensen denken, nog steeds toegestaan. Als tegenprestatie zou hij dan de thuiskopieheffingen willen afschaffen.

Het is de vraag of dit juridisch mogelijk is, want in bijna alle EU-landen geldt een stelsel van thuiskopieheffingen naast een 'downloadverbod'. De meeste kopieën worden namelijk van drager naar drager gemaakt. Dit was voor NORMA het startschot om samen met FNV KIEM en Ntb opnieuw een grootschalige lobby op te zetten.

Zij mobiliseerde opnieuw haar aangesloten en is samen met hen in gesprek gegaan met de kamerfracties. Daarnaast heeft NORMA een korte film opgenomen waarin rechthebbenden zelf het belang van het thuiskopiestelsel uitleggen.

De lobby had succes; veel partijen steunden

Film "Red het thuiskopiestelsel van de ondergang!" foto's: J.W. de Blok

een door de artiestenbonden geïnitieerde motie waarin de Kamer zich vóór het thuiskopiestelsel zou uitspreken. Helaas was het nog niet genoeg voor een meerderheid in de Kamer, maar het onderwerp stond wel weer hoog op de agenda.

Desondanks bleek al snel dat Teeven bakzeil zou halen in de Tweede Kamer. Een grote meerderheid in de Kamer keerde zich namelijk tegen het aangekondigde downloadverbod. Niet alleen de vakbonden van makers en uitvoerende kunstenaars waren daar te-

gen, maar ook de Consumentenbond. Er werd een motie aangenomen waarin Teeven werd opgeroepen om af te zien van het downloadverbod en daarmee was dus ook de afschaffing van het thuiskopiestelsel van de baan.

Nadat kabinet Rutte I was gevallen, probeerde Teeven in 2012 onder Rutte II (hij was opnieuw aangesteld als staatssecretaris) zijn plan alsnog door de Kamer in de nieuwe samenstelling te loodsen.

Mede onder druk echter van de eerder genoemde uitspraak van het hof – en een opnieuw onwillige Tweede Kamer – was Teeven dus alsnog genoodzaakt om een nieuw thuiskopiestelsel in het leven te roepen.

Hoge Raad

Ondanks het feit dat de staatssecretaris erkende dat de bevroering niet langer kon en de nieuwe thuiskopieheffingen invoerde, besloot de Staat tegen de uitspraak van het Haagse gerechtshof alsnog om in cassatie te gaan bij de Hoge Raad. Op 7 maart jl. werden echter alle vorderingen van de Staat afgewezen! Daarmee wordt bevestigd wat het hof al eerder had bepaald: De Staat heeft onrechtmatig gehandeld door het thuiskopiestelsel te bevroeren.

Het recht op een vergoeding voor het thuiskopiëren ziet namelijk op een compensatie van het mogelijke nadeel dat de uitvoerende kunstenaar leidt als gevolg van de gemaakte thuiskopieën. De Staat heeft vervolgens een resultaatsverplichting om te verzekeren dat de benadeelde uitvoerende kunstenaars daadwerkelijk een betaling voor het thuiskopiëren ontvangen. Het op willekeurige wijze alleen gebruikers van cd's en dvd's belasten met een thuiskopieheffing en dus niet de gebruikers van op de in belang toene-

Wisso Wissing en Erwin Angad-Gaur foto: J.W. de Blok

mende dragers, leidt niet tot een coherent thuiskopiestelsel.

Verder worden bezitters van apparaten waarmee kan worden gekopieerd, verondersteld die apparaten volledig te benutten. Dit betekent dat het enkele feit dat een apparaat over een kopieerfunctie beschikt, al voldoende rechtvaardigingsgrond oplevert voor het hanteren van een thuiskopieheffing, aldus de Hoge Raad.

Schadevergoeding

In de tijd dat het thuiskopiestelsel bevroren is geweest, hebben de rechthebbenden schade geleden. Zij zijn in de periode 2007 tot 2013 immers hun thuiskopiegelden misgelopen.

De hoogte van die schade wordt in een aparte rechtszaak bepaald. Die zgn. 'schade-staatprocedure' loopt nu al enige tijd. NORMA verwacht dat de rechtbank daarover dit jaar nog uitspraak gaat doen. 🇳🇱

Erwin Angad-Gaur, secretaris van mede-eiser Ntb, kijkt terug op de strijd en de uiteindelijke overwinning.

Tekst: Joey Cramer

Na ruim zes jaar procederen heeft de Hoge Raad definitief bevestigd dat de Staat het Thuiskopiestelsel niet had mogen bevroeren. Hoe kijk je terug op die periode?

Het is vooral een bevestiging van wat wij altijd al wisten: dit kon de Staat niet volhouden. Het Hof Den Haag was natuurlijk al zeer duidelijk in haar arrest twee jaar geleden, wij wisten daarom al voor 95% dat de vorderingen van de Staat zouden worden afgewezen door de Hoge Raad. Het is fijn dat we daar nu 100% zekerheid over hebben. Als ik dan denk aan alle mensen bij NORMA, Ntb, FNV KIEM, ACT en alle individuele uitvoerende kunstenaars die zich de afgelopen jaren voor deze zaak hebben ingezet, was deze zesjarige procedure een uitputtingsslag. Het stond immers vanaf het begin af aan al vast dat wat de overheid deed niet door de beugel kon.

Maar ben je in die zes jaar nooit bang geweest dat het verkeerd zou gaan? Bijvoorbeeld toen staatssecretaris Teeven een downloadverbod wilde invoeren en het thuiskopiestelsel wilde afschaffen?

Dat gevaar zag ik natuurlijk wel. Maar tegelijkertijd wist ik dat de Staat een resultaatsverplichting heeft om rechthebbenden te compenseren. Als je dan bedenkt dat een downloadverbod alleen maar ziet op een deel van de online kopieën, terwijl de meerderheid van de thuiskopieën nog steeds juist van offline bronnen wordt gemaakt, dan was ook toen al duidelijk dat het thuiskopiestelsel op basis van Europese wetgeving nooit afgeschaft had kunnen worden. Eén en ander blijkt overigens ook uit de situatie in bijna alle andere Europese landen, waar er een thuiskopiestelsel geldt náást een downloadverbod.

Wat is volgens jou het belang van deze overwinning voor de individuele rechthebbenden?

Het was zo evident dat de bevroering onrechtmatig was en dat ging zo

in tegen het rechtvaardigheidsgevoel, dat de Ntb als vakbond zich verplicht voelde hier wat aan te doen. De inkomsten uit het thuiskopiestelsel zijn een belangrijke inkomstenbron voor makers en uitvoerende kunstenaars en die moest weer in ere worden hersteld. Achteraf bezien is het natuurlijk ontzettend treurig dat deze procedure zoveel geld en moeite heeft gekost. Maar het is wel een investering die zich dubbel en dwars zal terugbetalen; er wordt tenslotte weer een vergoeding voor het thuiskopiëren betaald. En auteurs en artiesten gaan ook over het verleden de gemiste inkomsten ontvangen. Deze schade zal in de aparte schadestaatprocedure worden vastgesteld. Deze schade wordt dan echter betaald door de Staat, in plaats van door de consumenten die de kopie uiteindelijk hebben gemaakt. Triest is dat mp3-spelers en harddiskrecorders in Nederland de afgelopen jaren niet goedkoper waren dan in het buitenland waar een heffing gold. De Nederlandse industrie heeft dat geld dus feitelijk in zijn zak gestoken en de belastingbetaler draait daar nu straks voor op.

Zie je nog nieuwe obstakels in het thuiskopiedossier?

Binnenkort volgt een uitspraak van het Europese Hof van Justitie in de zaak tussen Stichting de Thuiskopie en ACI (een grote distributeur van computerproducten red.). Daarin zal worden bepaald of het zogenaamde 'illegale downloaden' mag worden toegestaan door de Nederlandse overheid, zoals dat nu het geval is. Bij een negatieve uitspraak is de kans groot dat na die uitspraak het downloadverbod weer op de politieke agenda komt. Dat zou vermoedelijk dan ook weer zijn weerslag kunnen hebben op de toekomst van het thuiskopiestelsel. Dat zou niet zo mogen zijn, omdat de hoogte van de huidige vergoedingen is gebaseerd op vergoedingen in landen om ons heen, waar zoals gezegd een downloadverbod naast thuiskopie bestaat. Maar discussie zal er evengoed komen.

Ik neem verder aan dat onze staatssecretaris niet opnieuw zal proberen het thuiskopiestelsel af te schaffen. Dan zou Nederland zichzelf isoleren van de rest van Europa, ook gezien het rapport dat onlangs door het Europees parlement is aangenomen (zie Kort Nieuws red.). Bovendien heeft Nederland een resultaatsverplichting die opnieuw is bevestigd in het arrest van de Hoge Raad. Dat zal hij niet zomaar negeren. Bovendien weet de staatssecretaris nu – en ook dat is winst van onze gewonnen zaak – dat er slagkracht is om opnieuw te procederen als dat moet. De staatssecretaris is echter een verstandige man, dus ik denk dat hij het niet zo ver zal laten komen.